

Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych III – utrwalane wzory

Jarosław Flis, Paweł Swianiewicz

Przedstawione opracowanie jest uzupełnieniem wcześniejszego, poświęconego sposobowi dystrybucji środków z II transzy Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych, które zostały rozdysponowane w grudniu 2020 roku¹. Omawiamy w nim podział środków z III transzy RFIL, rozdzielonej w marcu 2021 roku. Dodatkowo pokazujemy, jak wygląda podział środków z II transzy na tle liczby wniosków zgłoszonych przez gminy. Informacje o ogóle zgłoszonych wniosków nie były dostępne w trakcie analiz tej transzy. Wreszcie prezentujemy generalny wzór podziału tego funduszu, wyłaniający się po analizie obu transz.

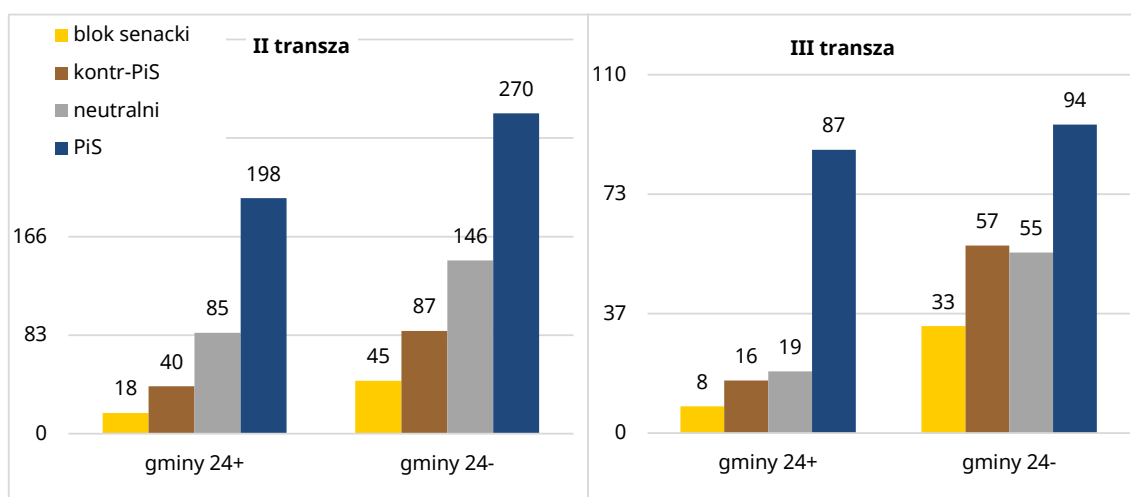
Trzecia transza

Z racji szczególnej roli, jaką gminy odgrywają na polskiej scenie politycznej – w szczególności zaś pozycji, którą zapewniają bezpośrednie wybory wójtom, burmistrzom i prezydentom miast – przedstawiana analiza ogranicza się do tych środków, które trafiły do gmin (w tym także miast na prawach powiatu), pomija natomiast środki rozdzielone między powiaty i województwa. Warto pamiętać, że na gminy przypada około trzech czwartych wszystkich funduszy, którymi dysponują samorządy terytorialne w Polsce. Analogiczna jest też rola gmin w dostarczaniu usług publicznych mieszkańcom – kilkukrotnie większa niż w przypadku powiatów i województw. W ramach III transzy RFIL do polskich gmin trafiło łącznie 1348 mln zł, co daje 36,5 zł *per capita*. Była to kwota o ponad połowę mniejsza od tej, jaką rozdzielono w ramach II transzy (83 zł *per capita*).

¹ P. Swianiewicz, J. Flis, *Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych – reguły podziału*, <https://www.batory.org.pl/wp-content/uploads/2021/01/Rzadowy-Fundusz-Inwestycji-Lokalnych-regu%C5%82y-podzia%C5%82u.pdf>, dostęp 28 kwietnia 2021.

Sposób rozdysponowania tych środków analizowano tak samo jak poprzednio – w podziale na gminy do 24 tys. mieszkańców i powyżej 24 tys. mieszkańców. Tak ustalona granica dzieli mieszkańców kraju na dwie części – zamieszkujących w większych i w mniejszych gminach. W ramach każdej z nich gminy podzielono na cztery grupy ze względu na afiliację wójarza. Jako „PiS” oznaczono wójarzy będących kandydatami partii tworzących obóz rządzący, członkami tej partii startującymi z jej komitetów wyborczych oraz takich kandydatów, których oficjalne poparcie przez Prawo i Sprawiedliwość zostało odnotowane w dokumentach Państwowej Komisji Wyborczej. Jako „blok senacki” oznaczono kandydatów o jednym z tych trzech statusów, lecz związanych z partiami tworzącymi taki blok w wyborach senackich 2019 roku – Platformą Obywatelską, Polskim Stronnictwem Ludowym oraz Sojuszem Lewicy Demokratycznej. Jako „kontr-PiS” oznaczono tych kandydatów komitetów lokalnych, którzy mieli konkurentów z PiS. Pozostali kandydaci zostali oznaczeni jako „neutralni”.

Wykres 1 pokazuje podział środków na głowę mieszkańca w ramach każdej z grup gmin w porównaniu do tego, jaki miał miejsce przy podziale środków z II transzy.

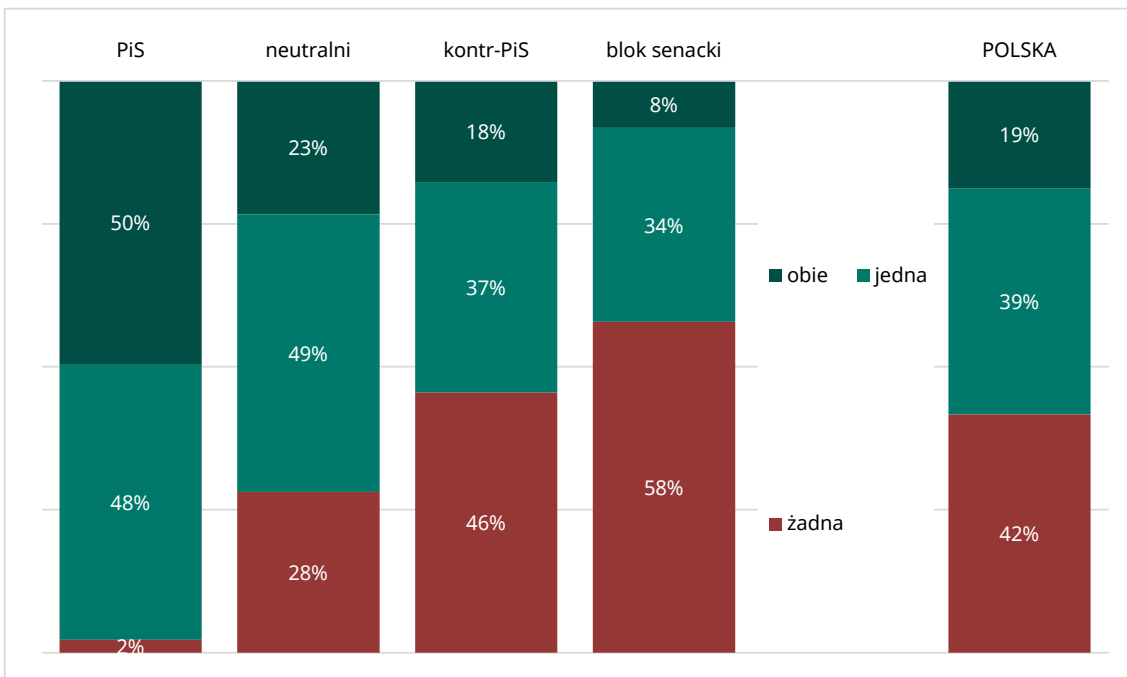

Wykres 1. Dofinansowanie na głowę mieszkańca (w PLN) w zależności od opcji wójarza i wielkości gminy. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW oraz samorzad.pap.pl.

Podział środków powiela wcześniej występujący wzór. W gminach większych różnica pomiędzy tymi, w których burmistrz jest przedstawicielem partii rządzącej, a tymi rządzonymi przez przedstawicieli opozycji nie uległa żadnej zmianie. Nadal przeciętna gmina, gdzie jest wójarz z PiS, otrzymuje ponad dziesięciokrotnie większe dotacje. W mniejszych gminach w miejsce – stwierdzonego przy rozdziale drugiej transzy RFIL – sześciokrotnego przechyłu na rzecz własnej partii tym razem jest już przechył „tylko” trzykrotny. Choć widać wyraźne preferencje dla gmin mniejszych, to jednak większe gminy z burmistrzami z PiS nadal otrzymują średnio więcej niż małe gminy mające wójtów spoza partii rządzącej – i to nie tylko tych z partii opozycyjnych, lecz także neutralnych względem ogólnopolskich podziałów.

Udział w obu transzach

Dwie transze rozdzielane osobno pozwalają także sprawdzić, jaka część gmin w każdej z grup nie otrzymała żadnej dotacji w ramach obu tych transz, jaka zaś otrzymała dofinansowanie w każdej z nich. Dane takie pokazuje wykres 2.

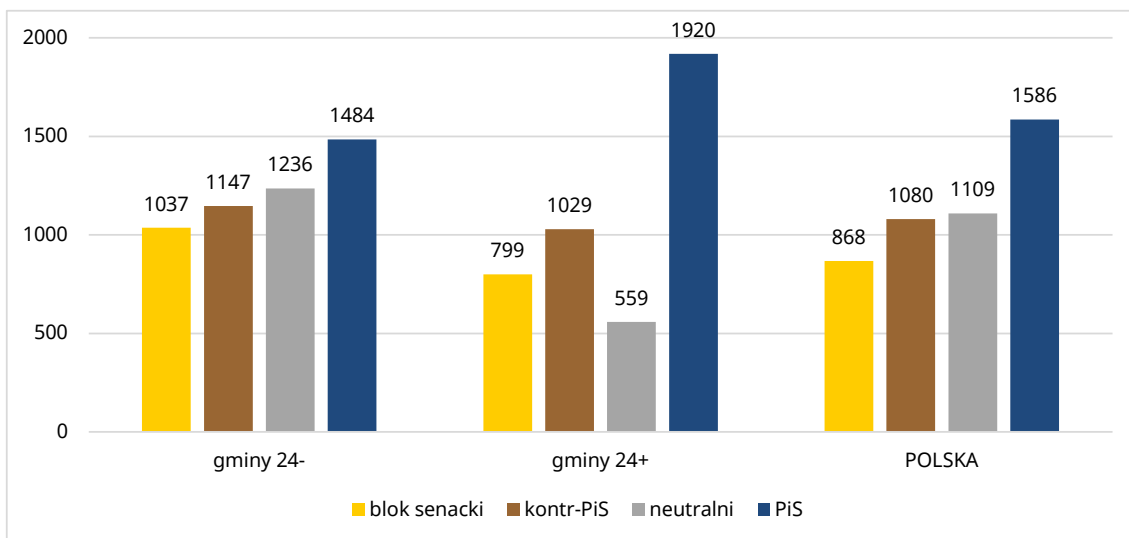

Wykres 2. Udział w dofinansowaniu w ramach obu transz RFIL w zależności od opcji władzarza. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW oraz samorząd.pap.pl.

Tu również widać jednoznaczny przechyl. Nieomal wszystkie gminy rządzone przez władarzy z PiS zostały dofinansowane, zaś połowa z nich nawet dwukrotnie. Natomiast gminy z władarzami z partii opozycyjnych w wyraźnej większości przypadków zostały pominięte w obu transzach. Wzór ten jest nieomal identyczny w przypadku mniejszych i większych gmin. Jediną zauważalną różnicą jest to, że w grupie większych gmin żadna gmina z burmistrzem z PiS nie została pominięta, zaś 60% otrzymało dofinansowanie z obu transz, podczas gdy ponad połowa z pozostałych takich gmin została pominięta.

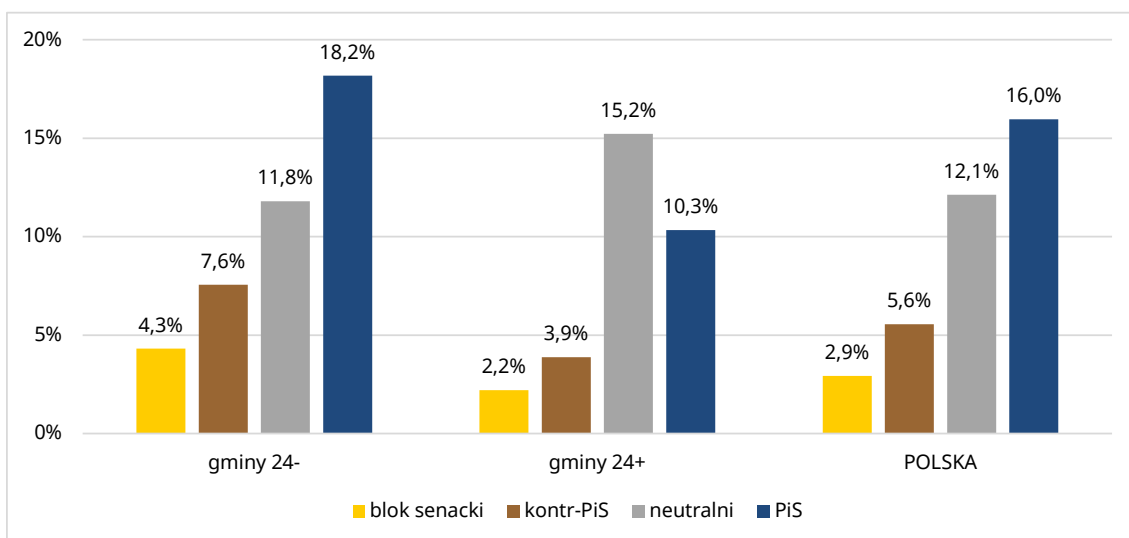
Wnioskowane kwoty

Dane zebrane przez Związek Miast Polskich pozwalają uzupełnić obraz reguł podziału środków z RFIL poprzez sprawdzenie, czy czasem różnice między gminami nie wynikają z liczby złożonych wniosków. Wykres 3 pokazuje, jak w poszczególnych grupach gmin wygląda wartość złożonych wniosków w przeliczeniu na głowę mieszkańca. Istotnie jest tak, że gminy rządzone przez władarzy związanych z PiS występowały przeciętnie o wyższe środki niż gminy mające władarzy neutralnych bądź też związanych z innymi opcjami politycznymi.

Wykres 3. Postulowane kwoty dofinansowania (w przeliczeniu na jednego mieszkańca) w ramach II transzy RFIL w zależności od opcji wójarza i wielkości gminy. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW, ZMP² oraz samorząd.pap.pl.

Widoczne jest tu zróżnicowanie wartości projektów w skali kraju. To, czy wyjaśnia ono zróżnicowanie otrzymanych kwot, wymaga przeliczenia, jakim procentem wartości zgłoszonych projektów jest otrzymane w ramach II transzy dofinansowanie. Pokazuje to wykres 4.

Wykres 4. Otrzymane kwoty jako procent wartości zgłoszonych wniosków w ramach II transzy RFIL w zależności od opcji wójarza i wielkości gminy. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW, ZMP oraz samorząd.pap.pl.

Takie zestawienie nie zostawia złudzeń – drastyczne zróżnicowanie dofinansowania w zależności od przynależności wójarza nie wynika z aktywności w zgłaszaniu wniosków. Wręcz przeciwnie. Można się zastanawiać, dlaczego samorzady z wójarzami opozycyjnymi w ogóle podejmują trud składania wniosków, jeśli szanse powodzenia są tak marginalne – kilkukrotnie mniejsze niż w przypadku sąsiednich gmin, różniących się jedynie przynależnością partyjną wójarza. Tak jawna dyskryminacja nie może nie zostać zauważona przez środowisko samorządowe. Brak zaufania do górnotnych deklaracji

² Autorzy dziękują Związkowi Miast Polskich za udostępnienie danych dotyczących wnioskowanych kwot dofinansowania w ramach II transzy RFIL.

cji przedstawicieli rządu, mówiących o trosce o wszystkich obywateli, w obliczu takich faktów wydaje się całkowicie zrozumiały. Obserwowany obraz wyjaśnia też mniejszą aktywność gmin „opozycyjnych” w przygotowywaniu wniosków o dofinansowanie. Minimalna szansa na otrzymanie wsparcia jest znakovym wytłumaczeniem pewnego zniechęcenia przejawiającego się w mniejszej aktywności w tym zakresie.

Wnioski

Analiza III transzy RFIL nie nastraja optymistycznie. Najwyraźniej publiczna krytyka, także ze strony organizacji samorządowych, nie zmieniła reguł podziału środków. Reguły te nie okazały się zatem „wypadkiem przy pracy” czy przejawem nadgorliwości administracji wojewódzkiej, rekomendującej wnioski do dofinansowania. Są świadomą i celową polityką rządu. Deklaracje przychylności dla samorządu, przedstawiane przez wicepremiera ds. rozwoju Jarosława Gowina w trakcie konwencji programowej jego ugrupowania, najwyraźniej odnoszą się wyłącznie do tych samorządów, których liderzy są członkami PiS lub są popierani przez tę partię. Nie sposób traktować takiej polityki jako przełamywania podziałów – to bez wątpienia wciąż większe ich pogłębianie. Uprzywilejowane z tego powodu samorządy obejmują mniej niż jedną dziesiątą kraju. Pozostałe dziewięć dziesiątych Polski może liczyć na niewielkie fundusze rządowe zapewne tylko dlatego, że przy tak skromnym „stanie posiadania” obozu rządzącego we władzach samorządowych nie sposób całkowicie pominąć tych, którzy są zwycięskimi konkurentami tego obozu na poziomie lokalnym.

Jarosław Flis – socjolog, dr hab., profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wykładowca na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Komentator polityczny. Współpracuje z „Tygodnikiem Powszechnym”. Członek Zespołu Ekspertów Wyborczych forumIdei Fundacji im. Stefana Batorego.

Paweł Swianiewicz – profesor nauk ekonomicznych, kierownik Katedry Rozwoju i Polityki Lokalnej na Uniwersytecie Warszawskim. Członek Zespołu Ekspertów Samorządowych forumIdei Fundacji im. Stefana Batorego.

Fundacja im. Stefana Batorego

Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. (48-22) 536 02 00
fax (48-22) 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Teksty udostępniane na licencji Creative Commons. Uznanie autorstwa na tych samych warunkach

3.0 Polska (CC BY SA 3.0 PL)

Redakcja: Agnieszka Łodzińska

Warszawa 2021

ISBN 978-83-66543-70-6